

УДК 342.951

Андрій Іванищук,кандидат юридичних наук,
заступник голови Дніпровського районного суду м. Херсона

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ СУДДІ ВПЕРШЕ

У статті визначено, що адміністративна процедура призначення судді вперше — це встановлений на основі конституційних та адміністративних норм права порядок етапів, стадій та дій органів суддівського самоврядування, які регламентують підбір та легалізацію професійних суддів.

Ключові слова: адміністративна процедура, легалізація, підбір, призначення, суддя.

Авторитет судової гілки влади перед-
усім залежить від кадрів судів, їх уміння забезпечити своєчасний і неупереджений розгляд справ і прийняття законного та справедливого рішення у справі.

Актуальність проблеми формування суддівського корпусу, забезпечення його якісного складу зумовлена докорінними змінами в судовій системі, яких вона за-
знає у процесі реформування. Ключовим моментом судової реформи стало прий-
няття Закону України «Про судоустрій і статус суддів», який визначає новий по-
рядок добору кандидатів на посаду судді вперше [1].

Вітчизняні науковці-адміністративісти В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. М. Бев-
зенко, В. М. Гаращук, В. В. Галунько,
О. В. Гончаренко, П. В. Діхтиєвський,
Є. В. Додіна, Р. А. Калюжний, С. В. Ківа-
лов, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк,
Т. О. Коломоєць, Л. В. Коваль, В. І. Кури-
ло, І. Є. Марочкін, В. М. Мартиненко,
М. Г. Мельник, І. В. Назаров, Н. С. Отро-
да, В. І. Олефір, О. І. Остапенко, С. В. Пет-
ков, В. К. Шкарупа, І. В. Юревич та ін.
досліджували у своїх працях деякі аспек-
ти процедури формування суддівського
корпусу, проте проблема її практичної ре-
алізації певною мірою залишається не
розробленою, зокрема і у зв'язку з прий-
няттям Закону України «Про судоустрій
та статус суддів» [2]. На основі вищеви-
кладеного автор вважає за необхідне долу-
читися до наукових дискусій щодо визна-
ченої проблеми.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу теорії адміністративного права, чинних конституційних та адміні-
стративних норм, практичних напрацю-
вань у цій сфері сформулювати поняття

адміністративної процедури призначення судді вперше. Відповідно і наукова новизна полягає в тому, що у статті отримала подальшого розвитку адміністративна процедура призначення судді вперше як встановлений на основі конституційних та адміністративних норм права порядок етапів, стадій та дій органів суддівського самоврядування, які регламентують підбір та легалізацію професійних суддів.

Етимологія слова «процедура» своїм корінням походить від латинського «procedo», що означає «проходжу або просуваюсь» [3]. В українській та росій-
ській мовах термін «процедура» з'явився шляхом запозичення його французько-
мовної трансформації — «procedure», яка має аналогічне значення [4].

У лексичному плані «процедура» визна-
чається як «всяка тривала, послідовна справа, порядок, обряд» [5], «встановле-
на, прийнята послідовність дій для здій-
снення або оформлення якої-небудь спра-
ви» [6], «офіційний порядок дій, виконан-
ня, обговорення чого-небудь» [7].

Як зазначається в енциклопедії, про-
цедура може означати: офіційно встанов-
лений чи узвичаєний порядок здійснен-
ня, виконання або оформлення чого-
небудь; ряд яких-небудь дій, хід виконан-
ня чого-небудь [8].

Український «Словник іншомовних слів» визначає процедуру (фр., від лат., «просуваюсь, проходжу») як офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чогось [9]. Якщо ж йдеться про специфічну процедуру у сфері адміністративно-правового регулювання суспільних відно-
син, тобто про процедуру в її правовому значенні, то, на думку О. С. Лагоди [10],

послідовні дії, які складають процедуру, повинні бути, по-перше, врегульовані нормами права, а по-друге, спрямовані на досягнення певного правового результату. Такий підхід до поняття «правова процедура», заснований на значенні терміна «процедура», дозволяє сформулювати наукове визначення цього поняття.

Тим самим у загальному аспекті процедура визначається як певна сукупність дій чи операцій, за допомогою яких реалізується той чи інший процес або етап, стадія, що виражає зміст відповідної технології.

З правової точки зору процедура — це регламентований юридичною нормою порядок дій або регулювання відповідних суспільних відносин у сфері правозастосування.

Вона характеризується такими ознаками: а) це попередньо визначена модель її застосування у реальному житті, через яку досягається необхідний результат; б) юридична сила, тобто норми, що визначають процедурну діяльність, закріплени у законі, як і основні; в) межі регулятивного «впливу» процедурних норм. Процедурні норми не торкаються змістової (внутрішньої) сторони реалізації основних норм, лише передбачають зовнішній процес їх впровадження; г) синхронність, тобто з виникненням основної норми відразу приймається процедурна. Це забезпечує нерозривність правотворчості та правореалізації, теорії та практики; г) законність — відповідність процедури нормативній моделі, закріплений у нормативно-правовому акті; д) ознака демократизму правової процедури стосується тільки тих, які є шляхом до реалізації владних відносин [11; 12].

Ця характеристика розкриває ознаки процедури, які прийнятні та можуть бути застосовані до всіх галузей права, включно і до адміністративної. Одночасно виникає необхідність визначення поняття «адміністративна процедура» як різновиду юридичної процедури, щодо якого немає однозначної думки, як це не парадоксально, адже вже досить довгий період вчені-юристи оперують цим поняттям, використовуючи його у підручниках, монографіях, статтях, але уніфікованого підходу ще не вироблено.

Як зазначав професор В. Б. Авер'янов, «адміністративні процедури здатні істотно сприяти підвищенню ефективності управлінської діяльності, чіткому виконанню функцій і повноважень органів і

посадових осіб. Але основне — ці процедури повинні забезпечити необхідну послідовність у реалізації громадянами своїх прав і свобод і стати дієвою перешкодою для суб'єктивізму й свавілля службовців органів виконавчої влади» [13].

В. П. Тимощук пропонує таке тлумачення адміністративної процедури, як встановлений законодавством порядок розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних адміністративних справ [14]. Інші автори пропонують визначати адміністративні процедури як встановлений адміністративно-процесуальними нормами порядок діяльності уповноважених суб'єктів щодо розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ [15]. Деякі науковці в своїх працях підkreślують, що під адміністративною процедурою необхідно розуміти встановлений порядок вирішення адміністративними органами індивідуальних адміністративних справ [16].

Погоджуючись із думкою В. В. Галунька, вважаємо, що адміністративні процедури — це встановлений законом порядок розгляду та роз'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства [17].

Що стосується адміністративної процедури призначення судді вперше, то зазначимо, що ст. 128 Конституції України визначила, що перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснюється Президентом України. Всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, в порядку, встановленому законом [18]. Процедура призначення на посаду судді вперше регламентується главою 2 розділу 4 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [19].

До недавнього часу нормативне регулювання порядку добору суддів характеризувалося неповнотою та безсистемністю. Існуюча до 2010 р. система добору суддів була недосконаллю. Як зазначає голова Вищої кваліфікаційної комісії І. Л. Самсін, ситуація з формуванням суддівського корпусу в Україні була недосконаллю і суб'єктивною. Були відсутні належні механізми перевірки знань, вмінь та навичок щодо відбору кандидатів. Відбір проводився за відсутністю законодав-

чо закріплених критеріїв оцінки результатів, які екзаменатори ухвалювали на власний розсуд [20].

Зазначений недолік мав за мету усунуття Закон України «Про судоустрій і статус суддів», ст. 66 якого визначаються стадії призначення на посаду судді вперше, а саме: 1) розміщення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму веб-порталі оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді з урахуванням прогнозованої кількості вакантних посад суддів та опублікування такого оголошення у визначених нею друкованих засобах масової інформації; 2) подання особами, які виявили бажання стати суддею, до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідної заяви та документів, визначених цим Законом; 3) здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на основі поданих кандидатами на посаду судді документів перевірки відповідності осіб вимогам, установленним до кандидата на посаду судді, та організація проведення стосовно них спеціальної перевірки в порядку, визначеному законом; 4) складення особами, які відповідають установленим вимогам до кандидата на посаду судді, іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на виявлення рівня загальних теоретичних знань у галузі права; 5) направлення кандидатів, які успішно склали іспит та пройшли необхідні перевірки, для проходження спеціальної підготовки; 7) допуск кандидатів, які успішно пройшли спеціальну підготовку, до складення кваліфікаційного іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України; 8) визначення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рейтингу кандидатів на посаду судді за результатами складення кваліфікаційного іспиту, зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад судді; 9) оголошення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України у разі відкриття вакантних посад суддів конкурсу на заміщення таких посад серед кандидатів, які перебувають у резерві; 10) проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, виходячи з рейтингу кандидата відповідно до кількості наявних вакантних посад судді добору се-

ред кандидатів, які взяли участь у конкурсі, та внесення рекомендації Вищій раді юстиції про призначення кандидата на посаду судді; 11) розгляд на засіданні Вищої ради юстиції відповідно до рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України питання про призначення кандидата на посаду судді та внесення в разі прийняття позитивного рішення подання Президентові України про призначення кандидата на посаду судді [21].

Регламент Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, затверджений рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 27.01.2011 р. № 149/4-Зп, визначає порядок роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також процедуру розгляду питань, віднесених до її компетенції [22].

Практика показала як мінімум три основні недоліки зазначеної процедури призначення суддів вперше: по-перше, процедура добору кандидатів на посаду судді надто ускладнена; по-друге, у процедурі добору суддів, крім органів суддівського самоврядування, беруть участь інші суб'єкти публічної адміністрації; по-третє, і це, на наш погляд, основний недолік, на посаду суддів призначаються юристи, які практично не підготовлені до здійснення функцій суддів.

Зважаючи на викладене процедура призначення судді вперше потребує вдосконалення. На наш погляд, законодавець повинен надати певні преференції в доступі до професії судді особам, які мають великий досвід практичної роботи в галузі права, пов'язаний з відправленням саме правосуддя — помічникам суддів, секретарям судових засідань, судовим виконавцям та деяким іншим посадовим особам апарату суду, які мають стаж роботи в судах більше 5 років.

Отже, адміністративна процедура призначення судді вперше — це встановлені на основі конституційних та адміністративних норм права порядок етапів, стадій та дій органів суддівського самоврядування, які регламентують підбір та легалізації професійних суддів.

ПРИМІТКИ

1. Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 41—42, № 43, № 44—45. — Ст. 529.

2. Там само.
3. Юридичні терміни : тлумачний словник / В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушко, Т. П. Базова [та ін.] ; за ред. В. Г. Гончаренка. — К. : Либідь, 2003. — С. 234.
4. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Олександр Сергійович Лагода. — Ірпінь, 2007. — С. 156.
5. Даляр В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. / В. И. Даляр. — М. : Рус. яз., 1980. — Т. 3. — С. 526.
6. Евгеньева А. П. Словарь русского языка : в 4 т. / А. П. Евгеньева. — 2-е изд. испр. и доп. — М. : Рус. яз., 1984. — С. 543.
7. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. — М. : Рус. яз., 1987. — С. 511.
8. Процедура [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>. — Назва з екрана.
9. Процедура [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=term&d=18&t=28153>.
10. Лагода О. С. Зазнач. праця. — С. 12.
11. Там само. — С. 13.
12. Гусаров С. Визначення понять адміністративної процедури та адміністративного процесу в адміністративному праві України / С. Гусаров, В. Білоус // Вісник Акад. упр. МВС. — 2008. — № 3. — С. 10.
13. Авер'янов В. Б. Проблеми демократизації державного управління в контексті адміністративної реформи в Україні / В. Б. Авер'янов // Часопис Київського університету права. — 2002. — № 2. — Ст. 6.
14. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. В. П. Тимошук. — К. : Факт, 2003. — С. 24.
15. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. — К. : Атіка, 2005. — 352 с.; Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України : підручник / О. В. Кузьменко, Т. О. Гуржій ; за ред. О. В. Кузьменко. — К. : Атіка, 2007. — С. 142, 174.
16. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права : навч. посіб. / за заг. ред. Р. О. Куйбіди, В. І. Шишкіна. — К. : Старий світ, 2006. — С. 174.
17. Адміністративне право України : навч. посіб. : у 2 т. / В. В. Галунько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Галунько. — Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. — Т. 1: Загальне адміністративне право. — 320 с.
18. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
19. Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 41—42, № 43, № 44—45. — Ст. 529.
20. Закаблук М. Вакансии будут заполнять с востока / М. Закаблук // Закон і бізнес. — 2011. — № 28 (1015). — С. 7.
21. Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 41—42, № 43, № 44—45. — Ст. 529.
22. Регламент Вищої кваліфікаційної комісії суддів України : затверджений рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 27.01.2011 р. № 149/4-Зп [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://court.gov.ua/kvalifikatsijni_komisiyi/RVKK/.

Іванющук Андрей. Административная процедура назначения на должность судьи впервые.

В статье определено, что административная процедура назначения судьи впервые – это установленный на основе конституционных и административных норм права порядок этапов, стадий и действий органов судебного самоуправления, регламентирующий подбор и легализацию профессиональных судей.

Ключевые слова: административная процедура, легализация, подбор, назначение, судья.

Ivanyschuk Andriy. The administrative procedure for appointing on the position of judges for the first time.

The article formed the definition of administrative procedures for appointment of judges. It is set on the basis of constitutional and administrative law procedure steps, stages and actions of the judicial authorities. Governing the selection and legalization of professional judges.

Key words: administrative procedure, legalization, selection, appointment, judge.